

Приходько Юрій Павлович

доцент кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту №2
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ СУДОВОЇ ВИБУХОТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

В системі криміналістичних експертиз судова вибухотехнічна експертиза, як правило, носить комплексний характер і проведення її вимагає залучення фахівців, що мають спеціальні знання в різних галузях науки, техніки, ремесла. Крім того, за фактом вибуху нерідко виникає необхідність в призначенні інших експертиз, послідовність проведення яких визначається з урахуванням інформації отриманої на стадії попереднього дослідження криміналістичних слідів, що є основними об'єктами подальших досліджень.

Інакше кажучи, важлива для слідства і розшуку інформація повинна бути збережена, а речові докази вчасно досліджені. Досягнути цього - одна з головних вимог криміналістичного підходу щодо дослідження усієї сукупності ознак, які виражають властивості речових доказів. На жаль, існуюча практика вказує на те, що ця вимога не завжди виконується на стадії виявлення і фіксації слідів вибуху, допускаються помилки, які знищують сліди на тих об'єктах, що вилучаються з місця події за фактом вибуху.

Наприклад, на окремих елементах вибухового пристрою з тієї або іншої причини, що не піддалися значним деформаціям і руйнуванням, можуть знаходитися сліди папілярних візерунків рук, які можливо належать особам, причетним до здійснення кримінального вибуху. А за умови їх правильної фіксації і вилучення, дані сліди можуть стати основними доказами у справі, що викликає необхідність призначення дактилоскопічної, трасологічної і інших видів експертиз.

На жаль, як показує практика, традиційні сліди (рук, ніг, інструментів, транспортних засобів і т.п.) на місцях вибухів в переважній більшості випадків і безповоротно втрачаються, в результаті безконтрольної присутності великої кількості випадкових осіб.

При виявлених на місці вибуху потожирових виділень, крові, волосся, доцільно проведення біологічної експертизи. Дослідження у рамках фізико-хімічної експертизи виявлених мікрооб'єктів, таких як волокна одягу, сліди нафтопродуктів, частки речовин та ін., дозволяє отримати інформацію про їх природу, вид матеріалу і його властивості.

Перелічені вище експертні дослідження проводяться з використанням відповідних методик, що дозволяють уникнути знищення об'єктів-носіїв. Вони здійснюються до проведення хімічного дослідження по виявленню

слідової кількості підірваної вибухової речовини у рамках вибухотехнічної експертизи. У зв'язку з цим при проведенні дактилоскопічної, біологічної, фізико-хімічної експертиз, за фактом вибуху, потрібно прийняти комплекс заходів, що забезпечує збереження мікрочастинок вибухової речовини, на досліджуваних речових доказах, які можуть бути носіями слідів підірваної вибухової речовини.

В процесі огляду поданих на експертизу речових доказів експерт, що спеціалізується по виконанню вибухотехнічних експертиз об'єднує їх в групи, оцінює можливу інформативність і виділяє характерні сліди, придатні для глибшого вивчення. Крім того, намічені напрями досліджень, необхідні для вирішення поставлених питань, вимагають використання більше вузькоспеціалізованих знань в галузі фізики, хімії, металознавства, трасології і т.п. При цьому в першу чергу проводяться дослідження, що не призводять до руйнування і знищення речових доказів.

Різноманіття матеріалів і речовин, використовуваних в конструкціях вибухових пристроїв, вимагає проведення криміналістичного дослідження по встановленню їх групової приналежності на основі різних експертних методик.

Сліди вибухової речовини в основному досліджуються краплинними аналітичними реакціями, методами тонкошарової хроматографії. Використовуються також газова, газорідинна і рідинна хроматографія, інфрачервона спектрометрія, рентгеноструктурний аналіз. Для визначення компонентів піротехнічних складів зазвичай застосовуються елементний спектральний і мікро-спектральний методи.

Встановлення конструкції вибухового пристрою і його окремих елементів часто вимагає проведення металографічного дослідження, яке дозволяє визначити марку використаного металу, оцінити потужність вибухової речовини по зміні структури металу в результаті вибухового навантаження. А за наявності зварних або паяних швів дозволяє встановити застосовану зварювальну техніку, матеріали, марку електродів, тип припою і т.п.

У практиці виконання вибухотехнічних експертиз доводиться стикатися з випадками дослідження шматків книги, використаної в якості корпусу або елементу вибухового пристрою, а також виробів з картону, (корпуси більшої частини піротехнічних виробів), в зв'язку, з чим виникає необхідність аналізу паперу, а також вивчення частини тексту, що зберігся частково.

Найчастіше доводиться вирішувати питання, що відносяться до області трасологічної експертизи. Тут мається на увазі можлива діагностика і ідентифікація за слідами інструментів або устаткування, використаних для виготовлення деталей і вузлів, відновлення цілого по частинам.

Тому, експертизи по справах пов'язаних з вибухами, як правило, складні і вимагають тривалого часу і відповідного техніко-криміналістичного оснащення для їх проведення. Проте відповіді на цілу

низку запитань, важливих для уточнення версій і організації невідкладних оперативно-розшукових заходів, можуть бути отримані слідчим в найкоротші терміни за умови його тісного контакту з експертними підрозділами.

Список використаних джерел

1. «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» - Редакція від 22.02.2019, підстава - z0187-19, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0187-19>.
2. Бахин В.П. Библиографический указатель диссертаций по криминалистике / В.П. Бахин, Е.Н. Викторова, А.В. Ищенко. – Москва., 1989. – 156 с.
2. Іщенко А.В. Методологічні проблеми криміналістичних наукових досліджень: Монографія / За редакцією І.П. Красюка, А.В. Іщенко. – Київ.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2003. – 359 с.
3. Плескачевский В.М. Оружие в криминалистике: понятие и классификация. / В. М. Плескачевский – М.: “Спарк”, 2001.
4. Про судову експертизу : № 4038-ХІІ за станом на 25 лютого 1994 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 1994. – № 28. – 232 с. – (Закон України). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
5. Українсько-російський словник спеціальних термінів криміналістичної експертизи холодної зброї / Г.К. Авдєєва, О.Ф. Дьяченко, В.О. Рябухіна– Х.: ХНДІСЕ, 2008. – 208 с.

Пустовойтова Яна Володимирівна,
здобувач кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
ННІ № 2 НАВС

ТИПОВІ ОБСТАВИНИ, ЩО СПРИЯЮТЬ НЕЗАКОННОМУ ВИДОБУТКУ ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ ОРГАНОГЕННОГО УТВОРЕННЯ

Актуальність проблем незаконного видобутку дорогоцінного каміння органогенного утворення вимагає ґрунтового дослідження, вивчення ситуації, яка склалася на даному етапі розвитку як країни в цілому, так і окремих територій, що зазнали катастрофічного впливу від антропологічного чинника, тобто діяльності людини.